

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VI kadencja
Prezes Rady Ministrów
DSPA-140 – 159(5)/09

Warszawa, 19 listopada 2009 r.

Pan
Bronisław Komorowski
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku

Przekazuję przyjęte przez **Radę Ministrów stanowisko** wobec poselskiego projektu ustawy

**- o zmianie ustawy o ochronie prawnej
odmian roślin (druk nr 2274).**

Jednocześnie informuję, że Rada Ministrów upoważniła Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi do reprezentowania Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych.

Z poważaniem

(-) Donald Tusk

Stanowisko Rządu
do poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy
o ochronie prawnej odmian roślin (druk nr 2274)

Poselski projekt ustawy przewiduje zmianę art. 23 ust. 3 ustawy z dnia 23 czerwca 2003 r. o ochronie prawnej odmian roślin (Dz. U. Nr 137, poz. 1300, z późn zm.). Wnioskujący o zmianę ustawy posłowie mają na względzie rozszerzenie zakresu stosowania tzw. „odstępstwa rolnego” w ramach krajowego systemu ochrony odmian roślin.

„Odstępstwo rolne” stanowi odstępstwo od obowiązującego w Polsce systemu ochrony odmian roślin w celu zabezpieczenia interesów rolników. Jego istotą jest uprawnienie posiadaczy gruntów rolnych do wykorzystywania we własnym gospodarstwie materiału ze zbioru odmiany chronionej wyłącznym prawem hodowcy jako materiału siewnego, bez konieczności uprzedniego uzyskania zgody hodowcy, jednakże za opłatą uiszczoną na rzecz hodowcy. Wysokość opłaty jest ustalana na podstawie umowy zawartej między hodowcą a posiadaczem gruntów rolnych albo jeżeli umowa taka nie została zawarta, opłata wynosi 50 % opłaty licencyjnej za daną kategorię materiału siewnego ustalonej w danym roku przez hodowcę. Z obowiązku uiszczania opłaty na rzecz hodowcy są zwolnieni obecnie posiadacze gruntów rolnych o powierzchni do 10 ha.

Projekt zakłada przyznanie posiadaczom gruntów rolnych o powierzchni do 100 ha możliwości korzystania z materiału ze zbioru odmian chronionych wyłącznym prawem hodowcy do odmiany bez konieczności uiszczania opłaty na rzecz hodowcy.

Hodowla roślin w Unii Europejskiej jest traktowana jako działalność gospodarcza, co oznacza, że musi się finansować ze sprzedaży materiału siewnego wytworzonych przez siebie odmian. Jakakolwiek pomoc publiczna jest wykluczona. Stąd wszystkie dochody hodowców roślin pochodzą wyłącznie z korzystania z wyłącznego prawa hodowcy do odmiany.

Ustawa z dnia 26 czerwca 2003 r. o ochronie prawnej odmian roślin reguluje zakres wyłącznego prawa hodowcy do nowej odmiany roślin i jest prawem z zakresu tzw. własności intelektualnej. Przepisy tej ustawy zostały opracowane w oparciu o przepisy Międzynarodowej Konwencji Ochrony Nowych Odmian Roślin (UPOV) zawartej w Genewie w dniu 2 grudnia 1961 r., następnie rewidowanej w Genewie w dniach 10 listopada 1972 r.,

23 października 1978 r. i 19 marca 1991 r., której Polska jest sygnatariuszem od 1989 r., rozporządzenia Rady (WE) nr 2100/94 z dnia 27 lipca 1994 r. w sprawie wspólnotowego systemu ochrony odmian roślin (Dz. Urz. WE L 227 z 1.9.1994, str. 1, z późn zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz.3, t. 16, str. 390) oraz rozporządzenia Komisji (WE) nr 1768/95 z dnia 24 lipca 1995 r. ustanawiającego przepisy wykonawcze w zakresie odstępstwa rolnego przewidzianego w art. 14 ust. 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 2100/94 w sprawie wspólnotowego systemu ochrony odmian roślin (Dz. Urz. WE L 173 z 25.7.1995, str. 14, z późn. zm., Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3. t. 18, str. 63).

Hodowla roślin to świadome działanie w celu lepszego dostosowania właściwości roślin uprawnych dla potrzeb człowieka. Ma największy udział we wzroście produktywności upraw. Wielkość produkcji rolnej, zróżnicowane warunki rolnicze i przyrodnicze, oraz skala zapotrzebowania na materiał siewny przemawiają za tym, aby Polska miała własną hodowlę, co najmniej najważniejszych gospodarczo roślin uprawnych.

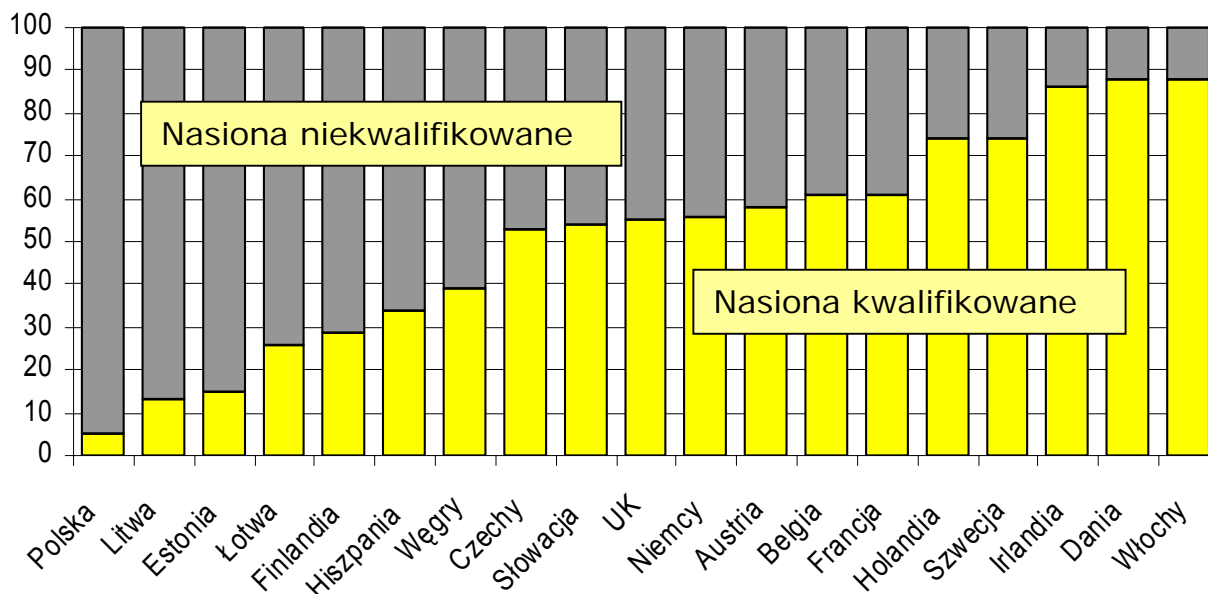
Mając na uwadze potrzebę rozwoju hodowli roślin, niezbędnym jest zapewnienie hodowcom roślin posiadającym wyłączne prawo, gwarancji uzyskiwania korzyści materialnych w zamian za dostęp do wyników ich pracy twórczej.

W Polsce według stanu na dzień 31 grudnia 2008 r. ochroną prawną objętych było 1446 odmian roślin uprawnych, w tym 382 odmiany roślin ozdobnych. Odmiany roślin rolniczych chronione wyłącznym prawem stanowiły niecałe 54 % w stosunku do liczby odmian znajdujących się w krajowym rejestrze, przy czym są to najczęściej odmiany najnowsze i najbardziej wydajne. Pozostałe odmiany nie są objęte systemem ochrony.

Pierwszym źródłem środków, które pozyskuje hodowca, są opłaty licencyjne z tytułu wykorzystania wyłącznego prawa w zakresie określonym stosownymi umowami licencyjnymi. Opłatę licencyjną uiszcza licencjobiorca prowadzący produkcję i obrót kwalifikowanym materiałem siewnym; stanowi ona koszt jego działalności. Opłata jest wliczona w cenę kwalifikowanego materiału siewnego.

Natomiast drugim źródłem środków pozyskiwanych przez hodowcę powinny być opłaty z tytułu stosowania przez posiadaczy gruntów rolnych „odstępstwa rolnego”, a więc z tytułu korzystania przez te podmioty z wyłącznego prawa do odmian bez zgody hodowcy, jednak po uiszczeniu odpowiedniej opłaty. W państwach członkowskich Unii Europejskiej w zależności od przyjętych rozwiązań prawnych oraz tradycji rolniczych danego kraju w różny sposób kształtuje się proporcja pomiędzy wykorzystaniem w rolnictwie

kwalfikowanego materiału siewnego, a materiału pochodzącego z rozmnożeń własnych (materiał niekwalfikowany). Obrazuje to poniższy diagram.

Polski rynek nasienny charakteryzuje się najniższym w krajach Unii Europejskiej wykorzystaniem kwalfikowanego materiału siewnego. Rocznie kwalfikowanym materiałem siewnym obsiewa się około 8 % powierzchni zbóż i około 2 % powierzchni ziemniaków. Oznacza to, że na ogólną masę około 1,8 mln ton wysianego materiału siewnego zbóż mniej niż 150 tys. ton stanowi materiał kwalfikowany. Pozostały areal jest obsiewany materiałem pochodzącym z rozmnażania materiału kwalfikowanego bez zgody hodowcy i bez uiszczania opłat licencyjnych lub przez wykorzystywanie do siewu materiału z własnych rozmnożeń. Sytuacja ta rodzi poważne negatywne konsekwencje dla polskiej hodowli.

W dotychczasowym kształcie regulacji, stosowanie przez rolników instytucji „odstępstwa rolnego” bez obowiązku uiszczenia na rzecz hodowcy stosownej opłaty obejmowało 85,5 % wszystkich gospodarstw rolnych w kraju i odpowiednio 35,6 % powierzchni użytków rolnych.

W przypadku uchwalenia proponowanej nowelizacji oraz jej wejścia w życie, stosowanie przez rolników instytucji „odstępstwa rolnego” bez obowiązku uiszczenia na rzecz hodowcy stosownej opłaty rozciągnie się na 99,7 % wszystkich gospodarstw rolnych i odpowiednio 81,4 % powierzchni użytków rolnych. Obowiązkiem tym objętych będzie zatem tylko 8 109 producentów rolnych. Spowoduje to, jak szacuje, powołana w 2003 r. przez

hodowców roślin Agencja Nasienna Sp. z o. o. w Lesznie, spadek wpływów hodowców z tytułu opłat o około 76 %.

Oznacza to w konsekwencji wejście w sprzeczność z wiążącymi Rzeczpospolitą Polską postanowieniami ratyfikowanej umowy międzynarodowej - Międzynarodowej Konwencji Ochrony Nowych Odmian Roślin. Art.14 Konwencji UPOV określa zakres praw hodowcy, a więc działania w odniesieniu do materiału siewnego odmiany chronionej, które wymagają zgody hodowcy. Wyłączne prawo obejmuje materiał siewny, materiał ze zbioru oraz produkty wytworzone bezpośrednio z tego materiału i dotyczy wytwarzania lub rozmnażania, oferowania do sprzedaży, sprzedaż lub inne formy marketingu, eksport, import i przechowywanie Zgodnie z art. 15 ust. 2 Konwencji UPOV, *„Odstępując od postanowień Artykułu 14, każda Umawiająca się Strona może w rozsądnych granicach i pod warunkiem ochrony uzasadnionych interesów hodowcy, ograniczyć prawo hodowcy w odniesieniu do odmiany, aby umożliwić rolnikom używanie do rozmnożenia we własnym gospodarstwie materiału ze zbioru chronionej odmiany lub odmiany w art. 14 ust. 5 lit. a) pkt (i) lub (ii), uzyskanego z uprawy we własnym gospodarstwie”*.

Poselski projekt ustawy zakłada zwolnienie z obowiązku uiszczania opłaty od wykorzystanego do siewu materiału ze zbioru odmiany chronionej wyłącznym prawem 99,7 % producentów rolnych. Należy zatem rozważyć, czy ograniczenie takie, w ramach przedłożonego projektu, jest zgodne z cytowanym wyżej unormowaniem prawa międzynarodowego, a zatem czy następuje ono w rozsądnych granicach oraz z uwzględnieniem ochrony prawnych interesów hodowcy.

Rząd stoi na stanowisku, że tak drastyczne ograniczenie wyłącznego prawa do odmian roślin nie zapewnia ochrony interesów hodowców i pozostaje w sprzeczności z postanowieniami ww. Konwencji.

Należy zauważyć, że po przystąpieniu do Unii Europejskiej i trzyletnim okresie przejściowym, Polska musiała zaprzestać dofinansowywania hodowli roślin. Pomoc państwa dla hodowli uznawana jest bowiem za niezgodną z zasadami wspólnego rynku w rozumieniu art. 87 Traktatu Ustanawiającego Wspólnotę Europejską. Do 2007 r. hodowla była dofinansowywana z budżetu państwa kwotą ponad 23 mln zł rocznie. W 2007 r. dotacja pokrywała około 50 % kosztów hodowli. Całkowity koszt hodowli roślin w jednostkach nadzorowanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi wyniósł w 2007 r. 46,814 mln zł. W 2009 r. wpływy hodowców z opłat licencyjnych wyniosły 15,144 mln zł. W przypadku roślin rolniczych najwyższe wpływy z opłat licencyjnych uzyskano za odmiany pszenżyta ozimego (około 4,3 mln zł, w tym ponad 2,5 mln zł za licencje zagraniczne), odmiany

kukurydzy (ponad 3,5 mln zł) oraz pszenicy ozimej (około 2,8 mln zł). Udział opłaty licencyjnej wymienionych gatunków stanowi ponad 60 % opłat licencyjnych uzyskanych w przypadku roślin rolniczych w 2007 r. Dochody przynoszą tylko odmiany niektórych gatunków przede wszystkim odmiany heterozyjne, lub na których rozmnażanie i obrót udzielona została licencja podmiotowi zagranicznemu.

Oznacza to, że rynek nasion kwalifikowanych większości gatunków roślin uprawnych w Polsce jest ograniczony i dopiero jego wzrost oraz skuteczne egzekwowanie opłat od rozmnożeń własnych (farm save seed) może dać szansę na pokrycie kosztów związanych z hodowlą nowych odmian.

Agencja Nasienna Sp. z o. o. w Lesznie, w imieniu hodowców (na podstawie udzielonych pełnomocnictw) zbiera dane o wykorzystaniu przez producentów rolnych materiału siewnego z rozmnożeń własnych odmian chronionych wyłącznym prawem hodowcy. Na podstawie zebranych informacji hodowcy występują do producentów rolnych o uiszczenie należnej opłaty, która w warunkach Polski stanowi 50 % opłaty licencyjnej.

Opłaty licencyjne w 2009 r. wynoszą dla zbóż od 14 do 20 zł za 100 kg materiału siewnego, dla ziemniaka od 30 do 40 zł za 100 kg sadzeniaków. Działając od 2003 r. Agencja coraz skuteczniej dociera do rolników. W 2007 r. opłaty od rozmnożeń własnych wyniosły 2 mln zł, w 2008 r. ok. 3 mln zł. W bieżącym roku szacuje się, że zostanie zebrane ponad 5,8 mln zł. Jak widać wpływy z hodowli nie rekompensują jej kosztów.

Innym aspektem, który należy wziąć pod uwagę przy rozpatrywaniu poselskiego projektu jest obowiązujący w Unii Europejskiej system ochrony wyłącznego prawa. Obecnie hodowcy mają do dyspozycji dwa alternatywne systemy ochrony prawnej odmian roślin – system krajowy lub wspólnotowy. Hodowca może chronić swoją odmianę albo na poziomie wspólnotowym albo w jednym lub w kilku państwach członkowskich Unii Europejskiej. Prawo wspólnotowe w odniesieniu do określonej odmiany ma charakter nadrzędny w stosunku do prawa krajowego.

W odniesieniu do „odstępstwa rolnego” przepisy rozporządzenia Rady (WE) nr 2100/94 z dnia 27 lipca 1994 r. w sprawie wspólnotowego systemu ochrony odmian roślin oraz rozporządzenia Komisji (WE) nr 1768/95 z dnia 24 lipca 1995 r. ustanawiającego przepisy wykonawcze w zakresie odstępstwa rolnego przewidzianego w art. 14 ust.3 rozporządzenia Rady (WE) nr 2100/94 z dnia 27 lipca 1994 r. zwalniają tzw. „drobnych rolników” z obowiązku uiszczania opłaty od rozmnożeń własnych.

Definiując pojęcie „drobnego rolnika” wspólnotowy prawodawca przyjął normę produkcyjną (inaczej niż polski prawodawca, który zdecydował się na normę obszarową), i tak „drobny

rolnik” to taki, który:

- w przypadku jęczmienia, kanaru, lnu oleistego, owsa, pszenicy orkisz, pszenicy twardej, pszenżyta, ryżu, rzepaku, rzepiku, żyta - nie uprawia roślin na powierzchni większej niż ta, która jest potrzebna do wytworzenia 92 ton zboża,
- w przypadku bobiku, ciecierzycy pospolitej, grochu zwyczajnego, koniczyny Aleksandryjskiej, koniczyny perskiej, lucerny siewnej, łubinu żółtego, wyki siewnej (niezależnie od obszaru, na którym uprawia rośliny inne niż wymienione) - nie uprawia wymienionych roślin pastewnych przez okres dłuższy niż 5 lat na obszarze większym niż obszar potrzebny do wyprodukowania 92 ton zboża w czasie jednego zbioru,
- w przypadku ziemniaków (niezależnie od obszaru, na którym uprawia rośliny inne niż ziemniaki) - nie uprawia ich na obszarze większym niż obszar potrzebny do wyprodukowania 185 ton ziemniaków w czasie jednego zbioru.

Obliczenia wielkości obszarów dokonuje się dla terytorium każdego zainteresowanego państwa członkowskiego. W przypadku Polski, biorąc pod uwagę średni plon zbóż w wysokości 32,5 dt/ha, uzyskany w korzystnym dla rolnictwa 2007 r. (dane według GUS), z obowiązku uiszczenia opłaty zwolnieni byłiby rolnicy, w których gospodarstwach rolnych powierzchnia gruntów ornych nie przekracza 28,3 ha lub którzy uprawiają ziemniaki na powierzchni do 8,9 ha (przy średnim plonie 207 dt/ha) niezależnie od wielkości gospodarstwa rolnego.

Nie można zatem w przyszłości wykluczyć sytuacji, w której producenci rolni będą ponosić opłaty od rozmnożeń własnych na rzecz hodowców odmian chronionych na podstawie przepisów wspólnotowych. Hodowca odmiany chronionej wyłącznym prawem na poziomie krajowym może bowiem starać się o uzyskanie wspólnotowego wyłącznego prawa do tej odmiany.

Analizując poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o ochronie prawnej odmian roślin należy wziąć pod uwagę fakt, że hodowcy rozpoczęli zbieranie opłat od rozmnożeń własnych stosunkowo niedawno. W tym celu powołano we wrześniu 2003 r. Agencję Nasienną Sp. z o.o. w Lesznie. Wśród zadań realizowanych przez Agencję wymienić należy zbieranie informacji o wykorzystaniu materiału ze zbioru odmian chronionych wyłącznym prawem jako materiału siewnego. Biorąc pod uwagę stosunkowo krótki okres jej działalności oraz niski poziom wiedzy wśród producentów rolnych o prawach hodowców odmian, uznać należy, że nie jest zasadne wprowadzanie tak radykalnej zmiany w obowiązującym prawodawstwie.

Należy również mieć na względzie fakt, że w sytuacji osłabienia polskiej hodowli rolnicy coraz częściej będą korzystać z odmian zagranicznych, przeważnie mniej zaadaptowanych do warunków naszego kraju. Należy również liczyć się ze wzrostem cen na materiał siewny do poziomu cen obowiązujących w krajach Unii Europejskiej.

Biorąc powyższe pod uwagę, Rząd stoi na stanowisku, że przyjęcie rozwiązania zaproponowanego w projekcie poselskim jest niekorzystne dla dalszego funkcjonowania polskiej hodowli roślin i dla zapewnienia postępu biologicznego w produkcji roślinnej poprzez wprowadzanie do produkcji nowych odmian o korzystnych cechach, odpowiadających na zmieniające się preferencje odbiorców. Proponowane rozwiązanie może spowodować zaniechanie krajowej hodowli roślin odmian rolniczych dostosowanych do warunków glebowo-klimatycznych Polski, upadek krajowych spółek hodowlanych, ograniczenie badań naukowych w dziedzinie rolnictwa, a w konsekwencji osłabienie potencjału produkcyjnego polskiego rolnictwa, dlatego proponowaną zmianę ustawy należy uznać za nieuzasadnioną.

Rada Ministrów nie popiera poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o ochronie prawnej odmian roślin, zawartego w druku sejmowym nr 2274.